

LECTOR UNIVERSITAR DOCTOR MARIUS PANTEA

INVESTIGAREA FRAUDELOR

CURS UNIVERSITAR

PENTRU STUDENȚII DE LA SPECIALIZAREA

„INVESTIGAREA FRAUDELOR”

FACULTATEA DE POLIȚIE

ACADEMIA DE POLIȚIE „ALEXANDRU IOAN CUZA”

Lect. univ. dr. Marius PANTEA

INVESTIGAREA FRAUDELOR

Curs universitar pentru studenții de la specializarea
„Investigarea Fraudelor”

Cursul universitar a fost discutat și aprobat în ședința Comisiei metodice a Departamentului de Poliție, din cadrul Facultății de Poliție – Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” din București

Cursul a fost prezentat managementului Direcție de Investigare a Fraudelor din Inspectoratul General al Poliției Române, care a avizat favorabil apariția acestuia

Copyright © 2012, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PANTEA, MARIUS

Investigarea fraudelor : curs universitar / Marius

Pantea. - București : Pro Universitaria, 2012

2 vol.

ISBN 978-606-647-428-3

Vol. 2. - Bibliogr. - ISBN 978-606-647-430-6

343.53(075.8)

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. FLORIN SANDU

Prof. univ. dr. IOAN DASCĂLU

Referenți de specialitate:

Dr. DAN BUCUR

Dr. ALEXANDRU MORARU

Capitolul 1

ASPECTE DE ORDIN GENERAL PRIVIND ACTIVITATEA DE ASIGURARE ȘI REASIGURARE

Prezentul curs se adresează studenților Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” specializarea Investigarea Fraudelor și reprezintă o scurtă trecere în revistă a terminologiei specifice operațiunilor de asigurare, a entităților care le exercită, particularitățile activității de asigurare și participanții la aceasta, constituirea, organizarea, funcționarea și încetarea existenței societăților comerciale de asigurare și a societăților mutuale de asigurare, constituirea, organizarea și funcționarea principalilor intermediari în asigurări, regimul juridic al societăților de asigurare aflate în dificultate financiară, regulile generale utilizate în contractul de asigurare, asigurarea de bunuri, asigurarea de persoane, asigurările de credite, asigurările de garanții și riscuri financiare, asigurarea de răspundere civilă, asigurarea de malpraxis medical, asigurarea obligatorie RCA și asigurarea obligatorie a locuințelor.

Pentru a fi riguroși, vom prezenta câteva aspecte de ordin istoric, legate de apariția și dezvoltarea pieței asigurărilor, având ca punct de pornire faptul că dezvoltarea societății este marcată de efortul și strădania oamenilor pentru propria lor propășire și pentru propria lor apărare în fața unor evenimente, care le pot periclita existența și devenirea.

De lungul perioadelor istorice am constatat că viața oamenilor nu a fost întotdeauna senină. Indiferent câtă grijă sa acordat evitării problemelor sau protejării bunurilor niciodată, nimeni nu a fost sigur de succes. Unele evenimente negative (calamități ale naturii, accidente, pierderea sau micșorarea capacității de muncă în urma unor boli sau a bătrâneții) au dus la traume psihice sau pierderi financiare semnificative. Cu toate acestea, fie că vorbim de trecut fie că ne gândim la viitor, oamenii și-au dorit să se bucure de propriile lor locuințe, să-și conducă autoturismele, să zboare cu avionul, să navigheze fără să se teamă de potențialele pericole care se pot ivi. Asigurarea a apărut din nevoia de protecție a omului în fața unor pericole și pentru identificarea soluțiilor adecvate de înlăturare a lor.

Cele mai vechi forme de asigurare sunt întâlnite încă în antichitate și datează de circa 6500 de ani. Meșteșugarii tăietori de piatră din *Egiptul de jos* au constituit un fond de întrajutorare, format anticipat, prin contribuția tuturor pentru acoperirea pagubelor provocate de diverse nenorociri ce loveau membrii colectivității¹. Prin anul 650 î.Hr., în Grecia antică înțeleptul legislator *Solon* a obligat societățile politice și meșteșugărești să constituie un fond comun alimentat

¹ V. Nemeș, „Dreptul asigurărilor”, Ediția II-a, Editura Universul Juridic, București, 2011.

prin cotizații lunare, destinat să repare prejudiciile survenite în interiorul grupului. Este cea dintâi asigurare obligatorie care se cunoaște. În Roma antică s-a constituit o asociație de înmormântare pe baza unui Regulament al *Colegiului funerar din Lavinium* care funcționa pe baza unor cotizații de înscriere și a unor plăți periodice. Membrii asociației aveau astfel asigurate, la deces un rug și un mormânt. Unele forme ale asigurării de bunuri sunt cunoscute încă din orânduirea sclavagistă, sub diferite forme. Astfel, pierderile care rezultau din aruncarea peste bord a încărcăturii pentru salvarea expediției aflată în pericol (cauzat de naufragiu, furtună, eșuare etc.) erau repartizate în mod proporțional, fiind suportate de toți participanții la expediție, pe principiul avariei comune. Aceste principii au fost cuprinse în legislația maritimă a insulei *Rhodos* încă din anul 916 î.Hr. și se mențin până în zilele noastre. Au fost codificate în colecția de reguli *York-Anvers* elaborată în anul 1890 și a fost modificată în anii 1924 și 1950.

Cele mai vechi asociații mutuale au fost semnalate în secolul al XII-lea în Islanda, câte una la 20 de gospodării care acopereau, pe principiul reciprocității, daunele din pierderile de animale. Primele operațiuni de asigurare maritimă au apărut în porturile italiene în secolul al XIV.

O formă de asigurare a constituit-o sistemul de acordare a rentelor viagere, denumite „*tontine*” apărut în Franța în secolul al XVII-lea și răspândit apoi în Olanda, Anglia și Germania. Sistemul era bazat pe principiul asigurărilor de viață dar participanții primeau în locul sumelor asigurate rente viagere. În anul 1678 *Wilhelm Leibnitz* a elaborat planul de constituire a unei Case de asigurare împotriva *riscurilor de foc și apă* a cărei funcționare se baza pe plata unor cotizații anuale. Asigurarea împotriva riscului de grindină a fost introdusă pentru prima dată în Scoția la finele secolului al XVIII-lea. În anul 1832, *Albert Masius* a întemeiat la *Leipzig*, prima mare societate germană de asigurări pentru vite, bazată pe principiul mutualității. Dezvoltarea traficului de călători pe calea ferată a condus la apariția în Anglia a primei societăți de asigurare specializată în acest domeniu, la mijlocul secolului al XIX-lea. Asigurarea maritimă și asigurarea împotriva riscului de incendiu a fost marcată de înființarea la *Trieste*, în anul 1822, a societății *Assianda Assiguratrice*, societate care a funcționat și pe teritoriul României după anul 1830².

Asigurarea de răspundere civilă a fost instituită și practică pentru prima dată în Franța și se referea la acoperirea daunelor cauzate de proprietarii de cai și trăsură. Asigurarea s-a extins și la răspunderea proprietarilor de fabrici pentru daune cauzate angajaților ori terțelor persoane. În Statele Unite ale Americii sectorul asigurărilor a fost dominat de societățile de asigurare engleze. În anul 1852, din inițiativa lui *Benjamin Franklin* a luat ființă *Societatea pentru asigurarea caselor împotriva riscurilor cauzate de incendiu - Philadelphia Contributionship*. *Elizur Wright* a creat mai multe întreprinderi de asigurări

² V. Nemeș, „Dreptul asigurărilor”, op.cit.pag.4.

americane și a susținut legiferarea controlului statului asupra societăților de asigurări, a contribuit la elaborarea unei metode de calcul corecte a rezervei de prime la asigurările de viață și a unor tabele corespunzătoare, necesare în practica asigurărilor de viață.

La începutul secolului al XIX-lea existau în lume 30 de societăți de asigurări, respectiv 14 în Anglia, 5 în Statele Unite, 3 în Germania, 3 în Danemarca, 2 în Franța și câte una în Olanda, Elveția și Austro-Ungaria. În anul 1900 erau în jur de 1.272 de societăți de asigurare iar în anul 1969 activau în jur de 9.700 de case și societăți de asigurare în 71 de țări. Aceste societăți de asigurare activau 2.676 în domeniul asigurărilor de viață, 6.036 în domeniul asigurărilor de bunuri iar 962 de societăți practicau tot felul de asigurări.

În România primele forme de asigurare sunt cunoscute încă înainte de secolul al XIX-lea, respectiv un fel de întrajutorare reciprocă a membrilor aceleiași comune la decesul vitelor denumită în limbajul vremii „Hopșa”. Astfel, în cazul accidentării unei vite, aceasta era tăiată iar carnea era împărțită între locuitorii din aceeași comună, fiecare plătind o sumă de bani pentru parte ce-i revenea iar în felul acesta proprietarul sinistral își acoperea în totalitate sau în parte paguba suferită.

Breslele din Transilvania, înființate în secolul al XIV-lea au fost primele organizații care au practicat o altă formă de asigurare pe principiul mutualității și întrajutorării. Aceasta se referea la asigurări de viață și potrivit clauzelor *fiecare membru era obligat să plătească o taxă de înscriere iar apoi cotizații periodice*. Sumele astfel strânse erau folosite pentru a suporta cheltuielile de înmormântare pentru membrii săraci ai breslei, precum și pentru plata de ajutoare pentru familia decedatului atunci când aceștia rămâneau fără mijloace de trai.

În timp au luat ființă și s-au dezvoltat asociații pentru stingerea incendiilor care *funcționau cu aportul și în favoarea mai multor comune învecinate*. Se menționează, astfel, o *Casă de incendii* organizată la Brașov în anul 1744. Principiul de funcționare era cel al creării unui fond comun prin contribuția trimestrială a fiecărui membru al Casei, din care se despăgubea cel care suferea de pe urma unui incendiu. O instituție de asigurare pentru incendiu s-a creat și în Sibiu la inițiativa magistraturii orașului în anul 1823 dar în anul 1864 când statutul său fusese definitivat numai jumătate din proprietarii de imobile și-au dat adeziunea pentru constituirea ei³.

În secolele XIX și XX o dată cu dezvoltarea societății și cu creșterea gradului de complexitate a activităților desfășurate a sporit și interesul oamenilor pentru acțiunea de asigurare. Prima organizație de asigurare propriu zisă s-a constituit la Brașov în anul 1844 de către *Asociația Meseriașilor* sub denumirea „*Institutul Național de Pensii din Brașov*”, având caracter specific de asigurări de viață. Condițiile istorice din Transilvania au permis ca sub influența unor mari societăți

³ V. Nemeș, „Dreptul asigurărilor”, op.cit.pag.5.

de asigurare ale timpului (*Assicurazioni Generali* și *Riunioni Adriatica di Sicurta*), a căror rază de acțiune s-a extins și în această parte a țării noastre, populația din această parte a României să cunoască mai înainte decât cea din alte părți ale țării, instituția asigurării. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în prima parte a secolului al XX-lea o dată cu dezvoltarea economică a țării, s-a dezvoltat și sectorul asigurărilor apărând în peisajul economic o serie de societăți de asigurare cum ar fi *Transilvania* – 1866, *Dacia* – 1871, *România* – 1873, *Naționala* - 1882, *Generală* – 1887, *Agricola* – 1906, *Urania*, *Patria*, *Banca Generală de Asigurare* – 1911⁴. În anul 1887 în Brăila, cercurile comerciale din Brăila și Galați în colaborare cu *Banca Marmorosch Blank* înființează *Societatea de Asigurări Generală* având ca ramură principală asigurarea transporturilor maritime în special a celor de cereale. A întreținut relații bune cu societăți de asigurare străine printre care *Assicurazioni Generali* din Trieste, care de altfel a și subscris capital la înființarea ei. După mutarea sediului în București, societatea de asigurări *Generală* și-a diversificat operațiunile de asigurare în special în ramura asigurărilor de viață, având în preajma primului război mondial o situație financiară prosperă⁵.

În Transilvania o activitate deosebită au desfășurat societățile de asigurare *Transsylvania* și *Banca Generală de Asigurări* devenită mai târziu *Prima Ardeleană*. În anul 1921 sediul societății *Prima Ardeleană* s-a mutat la Cluj, aceasta constituind prima societate anonimă de asigurări a românilor din Ardeal. Capitalul acestei societăți s-a mărit cu aportul altor două societăți *Dacia-România* și *Naționala*. În anul 1923 s-a constituit societatea de asigurări *Asigurarea-românească* care a avut o ascensiune rapidă prin introducerea *asigurărilor populare de viață* fără examinare medicală.

De remarcat este faptul că până la primul război mondial societățile de asigurare străine participau doar ca acționari la societățile de asigurare românești, după anul 1918 acestea și-au deschis agenții și sucursale proprii: *Sun* din Londra, *Adriatica* din Trieste, *Danubiana* etc. Începând din anul 1940 s-a înregistrat o masivă pătrundere a capitalului german pe piața românească prin societăți ca *Victoria*, *Vatra-Dornei*, *Allemania*, *Dacia-România*, *Naționala*, *Steaua-României*, *Transylvania*. În anul 1930 în România își desfășurau activitatea 44 societăți de asigurare. În urma concurenței din piață în anul 1936 mai funcționau doar 23 de societăți de asigurare⁶.

În ceea ce privește intervenția statului în sfera asigurărilor se remarcă faptul că în anul 1915 a luat ființă *Casa de asigurări a Ministerului de Interne* care a fost reorganizată în anul 1936 iar în anul 1942 s-a constituit *Regia Autonomă a Asigurărilor*. Prin Legea nr. 216 din anul 1930 a luat ființă *Oficiul pentru*

⁴ În anul 1881 prin fuzionarea societăților *Dacia* și *România* a luat ființă societatea *Dacia-România* care în 1909 a preluat societatea *Patria*.

⁵ V. Nemeș, „Dreptul asigurărilor”, op.cit.pag.6.

⁶ V. Nemeș, „Dreptul asigurărilor”, op.cit.pag.7.

*supravegherea întreprinderilor private care încheia asigurări și reasigurări și care funcționa pe lângă Ministerul Industriei și Comerțului*⁷. În deceniul al 4-lea al secolului XX s-a înregistrat de extindere a asigurărilor în România prin practicarea tuturor formelor de asigurări cunoscute din cadrul fiecărei clase de asigurare, sigur în mod inegal în diferite domenii de activitate.

Perioada comunistă întinsă pe o perioadă de 45 de ani a adus mutații importante în economia și societatea românească. În primul rând reținem etatizarea și socializarea proprietății, instituirea conducerii centralizate a economiei și societății, subordonarea economiei conducerii politice a partidului unic, trecerea de la economia de piață la economia planificată, dirijată de la nivel central etc. Sectorul asigurărilor a traversat o perioadă de prefaceri, de transformări, unele pozitive altele impuse de calitatea de monopol pe care statul a impus-o. Un prim pas s-a făcut în anul 1948 când societățile de asigurări au fost naționalizate și trecute în proprietatea statului. Întregul lor portofoliu și rezervele tehnice și matematice au trecut în proprietatea *Societății de Asigurare Sovieto-Române Sovromasigurare*⁸. De altfel în anul 1949 a luat ființă și *Întreprinderea se Stat pentru Reasigurări*, prin reorganizarea Regiei Autonome a Asigurărilor. În anul 1952 s-a creat *Administrația Asigurărilor de Stat – ADAS*, care a preluat activitatea Întreprinderii de Stat pentru Reasigurări și a introdus în practică asigurarea prin efectul legii. Începând cu 1 ianuarie 1991 ADAS și-a încetat activitatea. Portofoliul de asigurări și patrimoniul acestei societăți a fost preluat de primele 3 societăți de asigurări pe acțiuni, nou constituite cu capital integral de stat (*Asigurarea Românească, Astra și Carom*).

1.I.Terminologie specifică domeniului asigurării și intermediarilor în asigurare

1.I.1. Noțiuni generale despre asigurare

Conform prevederilor legale în vigoare și uzanțelor naționale și internaționale, prezentăm principalele expresii și termenii utilizați în domeniul asigurărilor:

1. **ACTIVITATEA DE ASIGURARE** - activitatea exercitată în sau din România, care desemnează, în principal, oferirea, intermedierea, negocierea, încheierea de contracte de asigurare și reasigurare, încasarea

⁷ Caracteristic în funcționarea acestei instituții a fost larga cuprindere în asigurare a riscurilor și introducerea unor forme de asigurare obligatorii cum ar fi asigurarea de răspundere civilă a proprietarilor de autovehicule pentru transportul, cu plată, de mărfuri și persoane, asigurarea pompierilor militari pentru cazurile de deces, infirmitate și boală, asigurarea clădirilor, a recoltelor, a inventarului agricol contra incendiului, inundației și grindinii.

⁸ Societatea Sovromasigurare avea în practică asigurările facultative iar în anul 1953 s-a lichidat, portofoliul ei fiind preluat în întregime de ADAS.

de prime, lichidarea de daune, activitatea de regres și de recuperare, precum și investirea sau fructificarea fondurilor proprii și atrase prin activitatea desfășurată;

2. **ACȚIONAR SEMNIFICATIV** - orice persoană care, nemijlocit și singură ori prin intermediul sau în legătură cu alte persoane fizice ori juridice, exercită drepturi ce decurg din deținerea unor acțiuni care, cumulate, reprezintă cel puțin 10% din capitalul social al unui asigurator/reasigurator ori îi conferă acesteia cel puțin 10% din totalul drepturilor de vot în adunarea generală a acționarilor sau care dau posibilitatea să exercite o influență semnificativă asupra conducerii unui asigurator, reasigurator, broker de asigurare și/sau de reasigurare în care are poziția semnificativă, după caz;
3. **ASIGURARE** - operațiunea prin care un asigurator constituie, pe principiul mutualității, un fond de asigurare, prin contribuția unui număr de asigurați, expuși la producerea anumitor riscuri, și îi indemnizează pe cei care suferă un prejudiciu pe seama fondului alcătuit din primele încasate, precum și pe seama celorlalte venituri rezultate ca urmare a activității desfășurate;
4. **ASIGURATUL** - persoana care are un contract de asigurare încheiat cu asiguratorul;
5. **ASIGURĂTORUL** - persoana juridică română autorizată în condițiile legii⁹ să exercite activități de asigurare, sucursala sau filiala unui asigurator dintr-un stat terț, precum și sucursala unei societăți de asigurare sau a unei societăți mutuale dintr-un stat membru, care a primit o autorizație de la autoritatea competentă a statului membru de origine;
6. **BIROU NAȚIONAL** - organizație profesională, constituită în conformitate cu reglementările legale în vigoare¹⁰, care grupează societățile de asigurare care sunt autorizate într-un stat să practice asigurarea de răspundere civilă auto;
7. **BIROUL ASIGURĂTORILOR DE AUTOVEHICULE DIN ROMÂNIA** - biroul național din România;

⁹ Legea nr. 32 din 3 aprilie 2000 privind activitatea de asigurare și supravegherea asigurărilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 148 din 10 aprilie 2000, cu modificările și completările aduse de: Ordonanța de Urgență nr. 116 din 29 iunie 2000; Ordonanța de Urgență nr. 51 din 29 martie 2001; Ordonanța nr. 7 din 19 iulie 2001 abrogată de art. 298 din Legea nr. 571 din 22 decembrie 2003; Legea nr. 414 din 26 iunie 2002 abrogată de art. 298 din Legea nr. 571 din 22 decembrie 2003; Legea nr. 493 din 11 iulie 2002; Legea nr. 76 din 12 martie 2003; Legea nr. 403 din 11 octombrie 2004; Legea nr. 503 din 17 noiembrie 2004; Ordonanța de Urgență nr. 61 din 23 iunie 2005; Decizia nr. 4.527 din 21 noiembrie 2005; Ordonanța de Urgență nr. 201 din 22 decembrie 2005; Legea nr. 113 din 4 mai 2006; Ordonanța de Urgență nr. 87 din 8 noiembrie 2006; Ordonanța de Urgență nr. 117 din 24 octombrie 2007; Legea nr. 162 din 8 mai 2009 și Legea nr. 289 din 28 decembrie 2010.

¹⁰ Recomandarea nr. 5 din 25 ianuarie 1949, adoptată de Subcomitetul de Transport Rutier al Comitetului de Transporturi Interioare din cadrul Comisiei Economice pentru Europa a O.N.U.

8. **CARTE VERDE** - document internațional de asigurare emis în numele biroului național, în conformitate reglementările legale în vigoare¹¹;
9. **CATASTROFĂ** - un eveniment sau o serie de evenimente care provoacă pagube substanțiale într-o perioadă scurtă de timp;
10. **COASIGURARE** - operațiunea prin care doi sau mai mulți asiguratori subscriu același risc, fiecare asumându-și o cotă-parte din acesta;
11. **CONDUCEREA EXECUTIVĂ A ASIGURĂTORULUI/ REASIGURĂTORULUI** - persoanele fizice, cel puțin două, dintre care una, potrivit actelor constitutive și/sau hotărârilor organelor statutare ale asigurătorului sau reasigurătorului, este înlocuitoarea de drept a persoanei împuternicite să conducă și să coordoneze activitatea zilnică, precum și investite cu competența de a angaja răspunderea asigurătorului sau reasigurătorului¹². În cazul sucursalelor asigurătorilor sau reasigurătorilor din statele membre, care desfășoară activitate pe teritoriul României, în baza dreptului de stabilire, conducerea executivă este reprezentată de persoanele împuternicite de aceștia să conducă activitatea sucursalei și să angajeze legal în România asigurătorul sau reasigurătorul;
12. **CONDUCEREA EXECUTIVĂ A INTERMEDIARULUI ÎN ASIGURĂRI** - persoana sau, în cazul intermediarilor care au formă juridică de societate pe acțiuni, persoanele fizice, cel puțin două, dintre care una, potrivit actelor constitutive și/sau hotărârilor organelor statutare ale intermediarului în asigurări, este înlocuitoarea de drept a persoanei împuternicite să conducă și să coordoneze activitatea zilnică, precum și investite cu competența de a angaja răspunderea intermediarului în asigurări¹³. În cazul sucursalelor intermediarilor în asigurări din statele membre, care desfășoară activitate pe teritoriul României, în baza dreptului de stabilire, conducerea executivă este reprezentată de persoana sau persoanele împuternicite de aceștia să conducă activitatea sucursalei și să angajeze legal în România intermediarul în asigurări;
13. **CONTRACTANT AL ASIGURĂRII** - persoana care încheie contractul de asigurare pentru asigurarea unui risc privind o alta persoana și se obligă față de asigurător să plătească prima de asigurare;
14. **FOND DE REZERVĂ LIBER VĂRSAT** - totalul sumelor cu care membrii societății mutuale au contribuit la fondurile acesteia;

¹¹ idem

¹² Nu intră în această categorie persoanele care asigură conducerea nemijlocită a compartimentelor din cadrul asigurătorului sau reasigurătorului, precum și cele care conduc sucursale sau alte sedii secundare.

¹³ Nu intră în această categorie persoanele care asigură conducerea nemijlocită a compartimentelor din cadrul intermediarului în asigurări și/sau în reasigurări, a sucursalelor și a altor sedii secundare.